

Dr. Nyeste Péter: A nyugat-európai szervezett bűnözés jellemzői

A hidegháborús idők bipoláris világrendjében a kapitalista nyugat-európai országokban a bűnözés minősége és mennyisége is eltérő volumenű volt a szocialista országokéhoz képest. A szovjet befolyási övezetekben kialakított egypártrendszerű, diktatórikus államberendezkedés nem tette lehetővé a magánszemélyek szabad véleménynyilvánítását, szabad mozgását más nem szocialista országok irányába. Az állami tulajdonú vagyonok dominanciája mellett az 1970-es évekig, a gazdasági reformok megindulásáig jelentősebb magántulajdon kialakulása, vagyontárgyak felhalmozása nem tudott kialakulni.

Ezzel ellentétben a nyugat-európai többpártrendszerű, demokratikus országokban a működő piaccgazdasági viszonyok közepette kialakult a magántulajdon és a vagyon elleni bűnözés is jelentősebb méreteket tudott ölteni, mint Európa keleti felében.

Az Interpol Főtitkárság 1982-ben munkacsoportot hozott létre Hollandia, Dánia, Német Szövetségi Köztársaság (NSZK), Franciaország és Svájc részvételével a tagállamok területén megjelenő szervezett bűnözés felmérésére⁴⁹. A munkacsoport megállapította, hogy Hollandia, NSZK, és Dánia területén nemzetközi bűnöző csoportok követnek el fegyveres rablásokat bankok, ékszerüzletek sérelmére. A bűncselekmények elkövetésekor a csoport tagjai között a feladatok fel vannak osztva. A csoport tagállamban lévő kapcsolatai felderítik a bankok, ékszerüzletek elhelyezkedését, megközelíthetőségét, viszonyait, majd a beszerzett információk alapján a csoport külföldi tagjai az országba utaznak és végrehajtják a bűncselekményt. Ezt követően a lopott értéktárgyakat, készpénzt átadják a csoport helyi kapcsolatai részére vagy más, a rejtésben, szállításban résztvevő csoporttagok részére. A bűncselekményt elkövető személyek ezután azonnal elhagyják az országot. (E tekintetben nincs új a nap alatt, hiszen a 2017-es nyugat-európai bűnügyi előrejelzések szerint is ennek a bűnözési formának a növekedése tapasztalható)

Hollandiában és az NSZK területén megjelentek a védelmi zsarolások, amelynek során a vendéglátó tulajdonosoknak kereskedőknek a zavartalan működésük érdekében pénzt kellett fizetniük a bűnözői csoportoknak, hogy „védelemben” részesüljenek az esetleges atrocitások elkerülése ellen. Megállapították, hogy több külföldi elkövető csoport a saját, a tagállamban letelepedett állampolgárai ellen követte el a fenti bűncselekménytípust. Dániában, Hollandiában és az NSZK-ban 15–20 fős szervezett betörőcsoportok követtek el nagyobb városokban lakás- és üzletbetöréseket. A bűncselekmények elkövetése során gyermekkori személyeket is felhasználtak a büntethetőség elkerülése, valamint a testi adottságok kihasználása érdekében. Ez az elkövetési módszer gyakran volt jellemző a cigány betörőbandákra.

⁴⁹ A szervezett bűnözés tapasztalatai Nyugat-Európában, BM ORFK tájékoztató 1984/4. szám

A betörőcsoportok szervezettsége eltérő volt. Gyakori volt az azonos nemzetiségű elkövetői csoport. Ezek többségénél a tagok közötti kapcsolat laza volt, sokszor az adott elkövetésre álltak össze az adott összetételben, 1–2 fő vezetővel. Voltak szigorú hierarchia és munkamegosztással dolgozó betöréssel foglalkozó szervezett bűnözői csoportok. Ilyen volt az un. ” magyar csoport”, akik főleg Nyugat-Európában működtek és a feladatokat felosztották egymás között. A csoport egyes tagjai a célpontokat választották ki és derítették fel a körülményeket, mások végrehajtották a betöréseket és a csoporthoz kapcsolódó orrgazdák értékesítették a lopott értéktárgyakat. A bűnözői csoporthoz kapcsolódó ügyvédek látták el a letartóztatott bűnözők jogi képviselőjét és a csoport gondoskodott a letartóztatott személyek hozzátartozóinak ellátásáról, illetve fenyegetéssel, a hozzátartozók irányába megtorló intézkedések kilátásba helyezésével elérték, hogy a letartóztatott csoporttag ne tegyen vallomást.

Az NSZK területén a szervezett bűnözői csoportok nagy értékű elektronikus árucikkek raktározási helyét megtudva raktárbetöréseket követtek el vagy az árucikkek szállítását végző kamionokat fosztották ki.

Már az 1980-as évek elején az NSZK és Svájc területén több szervezett bűnözői csoport személygépkocsik lopására és illegális kereskedelmére specializálódott, ahol a csoportok tagjai szakképzettségüknek megfelelően a gépkocsik lopására, szállítására, a járművekhez kapcsolódó dokumentumok hamisítására szakosodtak.

A vizsgált országokban nagyfokú szervezettséget mutató bűnözői csoportok működtek a prostitúcióra és az illegális kábítószer kereskedelemre szakosodva. A prostituáltakat elsősorban Ázsiából, Afrikából és Dél-Amerikából kerítették. A kábítószer kereskedelemben jelentős szerepet játszó heroin szállítását és terjesztését török, kurd, pakisztáni és kínai szervezett bűnözői csoportok irányították. A Közel Keletről un. Balkán útvonalon Törökországból Bulgárián, Jugoszlávián át haladt Ausztriába, NSZK-ba, vagy Olaszországba a kábítószer. ” Alapvető változás következett be a jugoszláviai polgárháború éveiben, amikor az észak-déli útvonal nem volt járható és a Törökországból kiinduló szállítmányok jelentős részét Bulgárián, Románián, Magyarországon keresztül akarták Nyugat-Európába eljuttatni. A nemzetközi kábítószer kereskedelemben pedig megnövekedett az egykori Jugoszláviában (különösen Koszovóban és Macedóniában) honos albánok tevékenysége”⁵⁰

Az 1980-as években a Nyugat-Európai országokban megjelentek az illegális fegyverkereskedelemben specializálódott bűnözői csoportok is. Az export korlátozások kijátszása érdekében a hadi célokat szolgáló fegyvereket olyan országokba szállították, ahová kiviteli engedélyt kaptak, majd onnan továbbszállították más olyan országokba ahová eredetileg nem kaptak volna engedélyt.

Hollandiában, Franciaországban és az NSZK területén váltságdíj követeléssel végrehajtott emberrablásra szakosodott szervezett bűnözői csoportok is megjelentek.

A pénzhamisítás (dollár, illetve európai valuták) is kedvelt működési területe volt már akkor is a szervezett bűnözői csoportoknak. Ezen a területen is nagyfokú specializáció és konspiráció volt tapasztalható a bűnözői csoportok tagjai között. Az Interpol munkacsoport megállapította, hogy a bűnöző csoportok nemcsak egy-egy területre korlátozták működésüket, hanem kooperálnak más területen működő csoportokkal is. (például a csekk-kártyákat hamisító csoportok zsebtolvajlással foglalkozó csoportokkal, aki csekket, hitelkártyákat szereznek be részükre).

⁵⁰ Katona Géza: Szervezett bűnözés Magyarországon. 42.o.

A vizsgált időszak szervezett bűnözői csoportjai már ekkor felhasználták a legmodernebb hírközlési eszközöket, rádiókat, telefonokat a kapcsolattartásra, illetve lehallgatták a rendőrség rádióforgalmazását. A bűnözői csoportok az illegális vagyontárgyakat, készpénzt más országokban értékesítették, illetve különböző országokban lévő bankszámlára utalással igyekeztek eltüntetni a vagyon illegális eredetét. A bűnözői csoportok mély konspirációt tartottak, hamis okmányokat, legendát használtak fel elkövetésük során. A bűncselekmények elkövetése során ezekkel az okmányokkal lakást béreltek, hamis vagy lopott rendszámú gépjárművekkel közlekedtek. A bűnöző csoportok titkos jeleket, dialektusokat használtak a kívülállók részére történő konspiráció érdekében.

Az 1982-es Interpol munkacsoport megállapította, hogy megnövekedett azon bűncselekmények részaránya, ahol nemzetközi bűnözői csoportok hajtották végre a lopásokat, zsebtolvajlásokat, rablásokat, zsarolásokat, emberrablásokat.

A bűnözés fentebb elemezett változó módszereire, szervezettségére, konspirációjára a rendőrségnek is reagálnia kellett, azonban ebben az időben (1980-s évek) speciálisan a szervezett bűnözéssel foglalkozó rendőri egységek alkalmazása ritka volt. Hollandiában külön rendőri osztály foglalkozott a szervezett bűnözéssel és a fegyveres rablásokkal, de elkülönült rendőri szervezet nem volt. Franciaországban a Bűnügyi Rendőrség Központi Igazgatóságán működött olyan Iroda, amely a banditizmussal, kitarottsággal, pénzhamisítással, illegális kábítószer- és fegyver kereskedelemmel foglalkozott.

Az információcsere általában az Interpolon keresztül történt, de konkrét ügyekben nemzetközi munkamegbeszélések, határmenti találkozók is voltak a nyomozást folytató rendőri egységek között. A nyomozások hagyományos módszerei mellett a szervezett bűncselekmények felderítése érdekében speciális, fedett nyomozási módszereket is végeztek. Titkos együttműködő személyeket alkalmaztak, bűnözői körbe fedett nyomozót, együttműködőt vezettek be.

Chantal Joubert 1995-ös kutatása során a „Schengen országokban” alkalmazott különleges, fedett nyomozási módszereket⁵¹ tanulmányozta és arra a megállapításra jutott, hogy Belgiumban igazságügy minisztériumi, nem nyilvános körlevél alapján, súlyos bűncselekmények esetén hajthatta végre a rendőrség az ilyen típusú tevékenységeket bizonyos esetekben ügyészi és bírói engedéllyel. Hollandiában nyilvános és nem hozzáférhető közös minisztériumi direktívák alapján hajtja végre a rendőrség bizonyos esetekben szintén külső, azaz ügyészi és bírói engedéllyel. Luxemburgban központi szabályozást nem talált a szerző. Franciaországban a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények felderítése kapcsán törvényi szinten szabályozzák bizonyos eszközöket külső engedélyezéshez kötve. Németországban szövetségi és tartományi jogszabályok alapján a szervezett bűnözés visszaszorítása érdekében lehet folytatni meghatározott esetekben külső engedéllyel. A szerző összefoglalójában arra a következtetésre jutott, hogy a legtöbb országban az ügyész felügyeli a fedett műveletek végrehajtását, de nincs egyetértés a törvényi szabályozás szükségességében és nincsenek közös eljárási szabályok. Az eltelt két évtized alatt a speciális, fedett nyomozási eszközök, tevékenységek szabályozásának jogi és taktikai alapjai kidolgozásra kerültek⁵².

⁵¹ CHANTAL Joubert: *National and International aspects of Undercover Policing*. The Police Journal, 1995. évi 10. szám. 305-318. o.

⁵² Nyeste Péter: *A bűnüldözési célú titkos információgyűjtés története, rendszerspecifikus sajátosságai, szektorális elvei*, PhD értekezés, 2016.

A szervezett bűnözés elleni fellépés összeurópai intézkedéseinek kezdetei

A Nyugat-Európában megjelenő szervezett bűnözői csoportok mellett egyre nagyobb veszélyt jelentettek az európai társadalomra a szeparatista terrorszervezetek (pl. IRA, ETA) és a kialakuló anarchista csoportok (pl. Vörös Hadsereg Akció) illetve radikális iszlámista szervezetek (pl. Hezbollah, Hamasz). 1976-ban a tagállamok bel-és igazságügyminiszterei kezdeményezésére az Európai Közösség kormányközi munkacsoportjaként megalakult a TREVI (Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence) csoport, amely a terrorizmus és a belső biztonság kérdéseivel foglalkozott. A csoport céljaként fogalmazódott meg a súlyos bűncselekmények elleni egységes fellépés és a rendőri együttműködés szorosabbá tétele, az információcsere, tapasztalatcsere, a módszerek és nyomozati technikák cseréje, valamint az együttműködés fokozása a kábítószer-kereskedelem felszámolása terén.

A TREVI I. csoport a terrorizmus elleni fellépéssel, és a polgári légiforgalom védelme érdekében történő együttműködéssel foglalkozott. *A TREVI II. csoport* 1977-ben alakult és különösen a közbiztonsággal, a futball-huliganizmussal kapcsolatos információk cseréjével, a különböző rendőri technikák, a felszerelés és a kiképzés kérdésköreivel foglalkozott. *A TREVI III. csoport* 1985-ben jött létre, amelynek hatásköre kiterjedt a szervezett bűnözés, a fegyver- és droggereskedelem elleni küzdelemre. 1989-ben négy munkacsoportja volt (terrorizmus, rendőrségi együttműködés, szervezett bűnözés, személyek szabad mozgása), amelyek a Tanács által elfogadandó határozatok előkészítésével foglalkoztak.

„Az 1980-as évek végétől az európai bűnszervezetek elmozdultak a „klasszikus”, erőszakos és vagyon elleni cselekményektől a könnyebben leplezhető gazdasági bűnözés irányába. Mindeközben a kelet-európai szervezett bűnözői csoportok is megjelentek a közösség bűnözési piacain, együttműködési lehetőségeket kínálva a tradicionális nyugati csoportoknak. A súlyos biztonsági kockázat csupán a volt szocialista blokk kelet-közép európai országaiban közel százmillió polgár életminőségét befolyásolta akkoriban. A kiltüket mind sikeresebben leplező és konspiráltabb bűnözői csoportok ellen a hagyományos bűnüldözési eszközök, mint az időigényes bűnügyi jogsegély vagy a körülményes kiadatás, többé nem látszottak hatékonynak. A szervezett bűnözők mozgástere a közösségi belső piac kereteit kijelöli négy alapszabadság megvalósulásával tovább bővült. A tagállami keretek közül kilépő szervezett bűnözést az infókommunikáció és a határok könnyebb átjárhatósága mellett, önkéntelenül ugyan, de a tagállamok összehangolás nélküli belbiztonsági politikái is támogatták.”⁵³

A szervezett bűnözés elleni összehangolt fellépés érdekében először Helmut Kohl német kancellár vetette fel az Európai Tanács luxemburgi értekezletén 1991-ben az FBI-hoz hasonló Központi Európai Bűnügyi Nyomozó Hivatal létrehozásának az ötletét.

⁵³ Urszán József: A szervezett bűnözés fenyegetettség értékelésének jelentősége az Európai Unióban, 2014.

A bűnügyi együttműködés első lépése a Schengeni Megállapodás és a Schengeni Végrehajtási Egyezmény volt. Franciaország, Németország, Belgium, Luxemburg és Hollandia közötti első megállapodást 1985. június 14-én írták alá. Az Amszterdami Szerződés aláírását követően ezt a kormányközi együttműködést az EU keretrendszerébe is belefoglalták 1999. május 1-jén. A Schengeni Végrehajtási Egyezmény 1995-ben hatályba lépett, amely eltörölte az aláíró államok belső határain folytatott ellenőrzéseket, és egyetlen közös belső határt hozott létre, ezzel lehetővé tették a személyek szabad mozgását az aláíró államokban. Ennek megfelelően – annak érdekében, hogy összeegyeztessék a szabadságot és a biztonságot – a mozgás szabadságát úgynevezett „korrekciós” intézkedések kísérték. Ennek részét alkotta a rendőri és igazságügyi hatóságok közötti együttműködés és koordináció javítása a belbiztonság megőrzése, illetve *különösen a szervezett bűnözés elleni küzdelem*. Erre tekintettel felállították a Schengeni Információs Rendszert (SIS-t).

A közösségi jog hárompilléressé tételét megvalósító Maastrichti Szerződés (1992) harmadik pilléreként intézményesítette a bel- és igazságügyi együttműködést. A Maastrichti Szerződés a tagállamok közös érdekkörébe eső politikaként fogalmazta meg az alábbi területeket: *rendőrségi együttműködés a terrorizmus, kábítószer-kereskedelem és a nemzetközi bűnözés egyéb súlyos formáinak megelőzése*.

1992 – ben aláírták az Európai rendőrségi Hivatalt, az *Europol* létrehozó egyezményt⁵⁴. Az *Europol* 1999. július 1-én kezdte meg működését hágai székhelyén, átvéve és folytatva ezzel az 1994. óta működő *Europol* Kábítószer Egység (*Europol Drug Unit*) munkáját.

A tagállamok 2009. április 6-án fogadták el az Európai Rendőrségi Hivatal (*Europol*) létrehozásáról szóló 2009/371/IB tanácsi határozatot, mely révén a határozat 2010. január 1-ei hatálybalépésétől az *Europol* uniós ügynökséggé vált.

Az Európai Unió Működéséről szóló lisszaboni szerződés⁵⁵ 88. cikke alapján az *Europol* feladata, hogy támogassa és erősítse a tagállamok rendőri hatóságainak és egyéb bűnüldöző szolgálatainak tevékenységét, valamint a közöttük folytatott kölcsönös együttműködést a két vagy több tagállamot érintő bűncselekmények és a terrorizmus, valamint az uniós politikák alkalmazási körébe tartozó közös érdekeket sértő bűnözési formák megelőzése és üldözése terén.

⁵⁴ Egyezmény az Európai rendőrségi Hivatalnak az Európai Unióról szóló szerződés K3. cikke alapján történő létrehozásáról, HL 1995 C 316.

⁵⁵ Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról (HL C 306., 2007.12.17.)

Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája

A Lisszaboni Szerződés és a Stockholmi Program lehetővé tette, hogy az EU összehangolt lépéseket tegyen Európa, mint a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség fejlesztése terén. Az Európai Unió 2010-ben elfogadott belső biztonsági stratégiája⁵⁶ kihívásokat, alapelveket és iránymutatásokat fogalmazott meg. A stratégia alapján az elkövetkező években az alábbi legsürgetőbb kihívások megválaszolása áll az EU biztonsága, a hírszerző, elhárító, bűnüldöző szervezetek előtt. A belső biztonsági stratégia alapján a súlyos bűncselekmények és a szervezett bűnözés számos formát öltenek: *embercsempészet, kábítószer- és lőfegyver-csempészet, pénzmosás, valamint illegális hulladékszállítás és lerakás Európán belül és kívül, hamisított vagy veszélyes áruk értékesítése, terrorizmus, számítástechnikai bűnözés, határbiztonság*. Ezek a rendszerint szervezett bűnözői cselekmények összehangolt európai fellépést igényelnek. „A szervezett bűnözés természetesen nem azonos a bűnszövetséggel, hanem annál „több”, a bűnszervezetben résztvevő, tevékenységet a bűnszövetségen túlmenően:

– a visszaeső (élethivatásszerűen) bűnözők aktiválódása, professzionalizálódása, bűnügyi-gazdasági jellegű központi pozícióiknak a megerősödése, a csoportkonspirációt, fegyelmet biztosító belső hierarchia, a piramis-szerű (vagy újabban a sejtszerű) csoportstruktúra kialakítása, a (gazdasági, közhatalmi-közigazgatási, és esetlegesen a politikai) háttérposztok közvetlen kiépítése is jellemzi.

A bűnszervezet jellemzőiként említhetjük: dinamikusan változó szervezeti rendszer, összefüggési viszonyok, gyors adaptációs képesség, a legmodernebb eszközök használata, aktív hírszerzés és elhárítás, rendészeti szakismeretek kiaknázása, folyamatos kutatása az új lehetőségeknek⁵⁷

Az Európai Unió Belső Biztonsági Stratégiája által megfogalmazott főbb célkitűzések: nemzetközi bűnözői hálózatok felgöngyölítése, a terrorizmus, radikalizálódás és toborzás megelőzése, a virtuális tér biztonságának növelése a polgárok és vállalkozások számára, a biztonság megerősítése a határigazgatás útján, Európa válságokkal és katasztrófákkal szembeni ellenálló képességének javítása.

Szervezett és súlyos nemzetközi bűnözésre vonatkozó Európai Unió szakpolitikai ciklus,
ECIM, OCTA, SOCTA

A Európai Unió tagállamai a határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni küzdelem és a terrorizmus fenyegetésének európai szintű kiküszöbölése érdekében „A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének biztosítása” című Hágai programban⁵⁸ az EU biztonságát fenyegető legfontosabb prioritásokat azonosították be. A Hágai program implementálását biztosító akcióterv vezette be a szervezett bűnözés helyzetének értékelését biztosító új módszertant.⁵⁹

⁵⁶ 5842/2/2010 tanácsi dokumentum, Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája: Az európai biztonsági modell felé.

⁵⁷ SZENDREI Ferenc: *A pénzmosás*. Doktori értekezés, Pécs, 2010. 163-164.o.

⁵⁸ The Hague Programme (2005/C 53/01)

⁵⁹ Action Plan Implementing the Hague Programme (2005/C 198/01)

A szervezett bűnözés elleni fellépés az EU bel- és igazságügyi együttműködésének alapját képezi, amelynek egyik alapvető eszköze lett a 2005 – ben kidolgozott, és azóta folyamatosan alakított Európai Bűnügyi Hírszerzési Modell (ECIM), ami Harmony projekt néven került kidolgozásra. A modell egy módszertant vezetett be, amely elősegítheti a súlyos és szervezett bűnözés elleni közdelemhez szükséges prioritások beazonosítását és hatékony forráselosztást tartalmaz. A modell egyfajta hírszerzési keretrendszerként fogható fel, amelynek első lépése egy európai bűnügyi fenyegetettség felmérés alkalmazása.

„A prioritások között kiemelt kockázatként megjelölt szervezett bűnözés mérésére bevezetett új metodika, lényeges szemléleti változtatást hozott a bűnözés ezen minőségileg magasabb formája és azt megvalósító bünszervezetek tevékenységének értékelésében. Az OCTA mozaiknéven bevezetett értékelési modell két vonatkozásban is lényegi változást hozott. Az új fenyegetettség értékelési metodika (Organised Crime Threat Assessment=OCTA) egyrészt szemléletbeli változást igényelt. Szakított a korábbi időszakban alkalmazott éves szinten – egyszeri pillanatfelvételnél – visszatekintő jellegű helyzetértékelésekkel (OCR), a proaktív, jövőbe mutató, a biztonsági kockázatokat feltáró és egyben a megoldási javaslatokat is tartalmazó tematika pilléreit rakta le. „⁶⁰ Az Europol struktúrált kérdőívek alapján információ kérést alkalmazott a tagállamok, uniós szervek és a magánszektor irányába. Az Europol a bűnügyi relevanciájú, több tagállamot is érintő vagy uniós vonatkozású információgyűjtés, tárolás és elemzés központja lett. A tagállamok az elemzett információk alapján a prioritásoknak megfelelően közös akciókat, nyomozásokat hajtottak végre. A proaktív megközelítés, a bűnügyi fenyegetettség előrejelzése már lényegesen rugalmasabb, az új jelenségekre is reagáló, megelőző jellegű szervezett bűnözési tevékenységek értékelését biztosította.

2010-ben az EU tagállamai megállapították, hogy a hírszerzési keretrendszer ideális időtartama 4 év, és a beazonosított fenyegetésekre, így hatékonyabb ellenintézkedéseket lehet kidolgozni. Ennek megfelelően az OCTA 2 éves keretrendszerű, évente változó adatgyűjtési és értékelési módszertanát 2013-ban felváltotta a SOCTA fenyegetettség értékelés (Serious and Organised Crime Threat Assessment), amely már nem csak a szervezett, hanem a súlyos bűncselekményekre vonatkozó megállapításokat is tartalmazta.

„A SOCTA módszertana, összehasonlítva az OCTA-val, már több indikátort használ azért, hogy meghatározza a szervezett bűnözői csoportokat, az indikátorok az elkövetett cselekményeket is méri, így a szervezett bűnözés „hatása” mérhető. A bűnügyileg jellemző faktorok, amelyek meghatározzák a sérülékenységet és az elősegítőket, horizontális szűrésre is lehetőséget biztosít.”⁶¹

⁶⁰ Istvanonszki László: A bűnügyi elemzés a szervezett bűnözés elleni hatékony fellépés érdekében (Magyarországon és az EU-ban), Szervezett bűnözés kézikönyve, 2012.

⁶¹ Hegyaljai Máttyás: Az EMPACT, mint rendészeti válasz az európai bűnözésre, Pécshör periodika XV. kötet (2014) <http://pecshor.hu/periodika/XV/hegyaljai.pdf> (Letöltve:2018.07.28.)

Az Europol elkészíti a súlyos és szervezett bűnözés általi fenyegetettség értékelését (SOCTA), amely a szakpolitikai ciklus kiindulási alapját képezi. A SOCTA tartalmazza a súlyos és szervezett bűnözéssel kapcsolatban az EU-t fenyegető jelenlegi és jövőbeli veszélyek elemzését, valamint a bűnügyi prioritások javasolt listáját. A Tanács bel- és igazságügy miniszterei elfogadják az adott uniós szakpolitikai ciklus bűnügyi prioritásait. Ezt követően a Bizottság a tagállamok, a bel- és igazságügyi ügynökségek és az uniós intézmények képviselőivel együtt négy évre szóló stratégiai tervet dolgoznak ki prioritásonként. A többéves stratégiai tervek prioritásonként és évente elfogadott operatív cselekvési tervek (OAP-ok) útján kerülnek végrehajtásra. Az OAP-ok tagállami-ügynökségi közös intézkedéseket, valamint önálló ügynökségi és tagállami intézkedéseket tartalmaznak. A közös intézkedéseket a bűnügyi fenyegetettség elleni európai multidiszciplináris platform (EMPACT) keretében hajtják végre. Az EMPACT strukturált együttműködési keretet biztosít az érintett tagállamok, uniós intézmények és ügynökségek, valamint a harmadik félként részt vevő partnerek számára. Az egyes operatív cselekvési tervek végrehajtását a prioritással kapcsolatos irányítást vállaló tagállam „prioritásfelelőse” vezeti, a végrehajtás tagállami szintű felügyeletét pedig a tagállami EMPACT- koordinátorok végzik. A prioritásfelelősök által évente benyújtott jelentések és az Europol által végzett időközi értékelés lehetőséget nyújtanak a többéves stratégiai tervek, illetve szükség esetén a prioritások módosítására, kiigazítására. Az értékelés során levont tanulságok alapul szolgálnak a következő szakpolitikai ciklus tervezéséhez.⁶²

Az európai szervezett bűnözés helyzete, benne a nyugat-európai bűnözés a 2017-es SOCTA⁶³ alapján

A 2013-as, első súlyos és szervezett bűnözés fenyegetettség értékelés (SOCTA) után 2017-ben készítette el az Europol az aktuális bűnözési helyzetre vonatkozó és előrettekintő fenyegetettség értékelését. Az értékelés feldolgozza az európai súlyos és szervezett bűnözés helyzetére vonatkozó legfontosabb megállapításokat 2300 kérdőív adatai alapján. A szervezett bűnözői csoportok tevékenysége a korábbi fenyegetettség jelentésekben öt bűnözési csomópontban összpontosultak (északnyugati, délnyugati, északkeleti, déli és délkeleti), de az egyre mobilabb és rugalmasan szerveződő csoportok tevékenysége, valamint a bűnözők által is használt technológiák fejlődése miatt ma már nem lehet egyértelműen elkülöníteni a Nyugat-Európai szervezett bűnözést az összeurópai bűnözéstől. Bizonyos jellegű bűnözői tevékenységek jellemzőbbek erre a régióra, amelyeket az értékelés tartalmaz.

Az értékelés rámutat arra, hogy a szervezett bűnözés fogalma – amelyet a Nemzetközi Szervezett Bűnözés Elleni Fellépésről szóló Egyezmény 2000-ben Palermóban elfogadott és amelyet az EU Tanácsi kerethatározata is alkalmazott⁶⁴ – ma már nem tudja megfelelően leírni a szervezett bűnözői hálózatok komplexitását és rugalmasságát.

⁶² <http://www.consilium.europa.eu/media/30219/qc0114638hun.pdf> (Letöltve: 2018.07.27.)

⁶³ Europol: Serious and organised crime threat assessment, 2017.

⁶⁴ EU 's Council Framework Decision 2008/841/JHA of 24 October 2008.

A 2013-as fenyegetettség értékelésben megállapított 3600 szervezett bűnözői csoporttal szemben 2017-ben 5000 szervezett bűnözői csoportot azonosítottak be, amelyek nemzetközi szinten működnek és a rendvédelmi szervek által nyomozás, felderítés alatt áll tevékenységük. Ennek a nagyságrendbeli számnövekedésnek az oka a felderítések hatékonysága, amelyek során az internet használatára specializálódott kisebb bűnözői csoportok, egyének is beazonosításra kerültek. A nemzetközi szinten működő szervezett bűnözői csoportok 30–40% -a hierarchikus hálózati struktúra nélkül működik. A szervezett bűnözői csoportok 20%-a csak rövid ideig működik, és azért jönnek létre, hogy speciális bűnözői csoportokat támogassanak. Az Európában tevékenykedő bűnözői csoportok 76 %-a 6 vagy több tagból áll és több, mint 180 nemzetiségből tevődnek össze, a gyanúsítottak 60%-a Európai tagállam állampolgára, a csoportok többségének összetételében kettő vagy több nemzetiségű résztvevő található. A szervezett bűnözői csoportok legnagyobb arányban az alábbi bűncselekményeket követik el, amelyek egyben a legnagyobb profitot is hozzák számukra: illegális droghereskedelem, emberkereskedelem, illegális migráns csempészet. Nagyon emelkedő arányban jelenik meg az illegális áruk és szolgáltatások online kereskedelme, amely a közeljövőben méretben és profitban is felülmúlhatja a ma legjövedelmezőbb bűncselekményeket!

A nemzetközi szervezett bűnözői csoportok több, mint 1/3-a érintett aktívan az illegális drog előállításában, kereskedelmében. 10-ből 7 szervezett bűnözői csoport több, mint 3 tagállamban fejti ki tevékenységét, ez a szám éles emelkedést jelent a 2013-as SOCTA jelentéshez képest. A leggyakoribb általuk elkövetett bűncselekmények a szervezett vagyon elleni bűncselekmények, emberkereskedelem, illegális migráncsempészet és az okmányhamisítás. Az illegális áruk kereskedelmével foglalkozó csoportok tipikusan több bűncselekménytípust is elkövetnek, mint az áruhamisítás és az illegális droghereskedelem.

A szervezett bűnözői csoportok tevékenységének sokszor integrált része a korrupció. Itt is tapasztalhatóak új jelenségek. Néhány bűnözői csoport cryptovalutákat és alternatív banki platformokat használ, hogy a közszféra vagy magánszféra érintett alkalmazottjai részére eljuttassák a kenőpénzeiket.

A szervezett bűnözői csoportok ma már egyre kevésbé használnak látványosan erőszakot, amely felhívna tevékenységükre a hatóságok figyelmét. Erőszakot a csoport saját tagjai irányába és a konkurens bűnözői csoportok irányában fejtenek ki. Természetesen vannak olyan bűnözői csoportok, akik szolgáltatásként (túszejtés, emberrablás) kínálják az ilyen jellegű tevékenységet, de számuk nem jelentős Európában.

A szervezett bűnözői csoportok tevékenységük fedésére technikai jellegű ellenintézkedéseket is tesznek, példálózó jelleggel felsorolva titkosítást használnak a kommunikáció során, műholdas telefonokat, külföldi és feltöltőkártyás „eldobhatós” SIM kártyákat használnak, megfigyelést alkalmaznak, hamis vagy hamisított azonosító okmányokat használnak.

A szervezett bűnözői csoportok a logisztikai és technológiai innovációkat növekvő mértékben használják, hogy a bűncselekmények elkövetésekor megőrizzék anonimitásukat és ne kelljen fizikálisan jelen lenni az elkövetéskor, ezzel az internetnek nagy hatása van a bűncselekmények elkövetésére.

A fenyegetettség értékelés szerint a szervezett bűnözés motorja az alábbi működés :

– az okmányhamisítás (személyi igazolvány, útlevel, szállítási okmányok, vámpapírok, születési anyakönyvi kivonat, lopott, eredeti biankó okmányok stb.) Utóbbi okmányok az instabil és fegyveres konfliktusú régiókból kerülnek ki elsősorban. A hamis okmányokat többször is felhasználhatják a bűnözők tevékenységük során.

– illegális áruk és szolgáltatások online piaca (illegális drogok, lőfegyverek, hamisított áruk, hamisított okmányok, valuták)

Az illegális áruk és szolgáltatások online piaca folyamatosan emelkedik évről évre. A bűnözők is felismerték, hogy illegális tevékenységüket olcsóbban, könnyebben hozzáférhetően, egyszerűbben tudják végezni a legális online kereskedelemhez hasonlóan. A szervezett bűnözői csoportok legális online platformokat (pl. fényképmegosztó alkalmazásokba rejtett hirdetésekön keresztül), illetve illegális ún. Darknetet is felhasználva, ezeken árukat, szolgáltatásokat tudnak kínálni, venni-adni.

Mára már nem elkövetési mód lett az online bűnözés, hanem maga az online alapú elkövetés lett egy szervezett bűnözési forma. (2017-ben a TOR hálózatnak 1,7 millió használója volt és több, mint 60.000. egyedi „hagyma” domaint tartalmazott.)

A Darknet illegális piacának TOP 1 %-át kitevő vállalkozások bonyolították le az összes kereskedés 51,5%-át.

– pénzmosás (készpénz csempészet, pénzmosó szindikátusok, kereskedelmi alapú pénzmosás, új pénzmosási technikák, kryptovaluták, internetes voucherek)

A pénzmosás során az elkövetők gyakran használnak lopott vagy hamisított okmányokat bankszámlák nyitásakor, cégek alapításakor. A pénzmosások 5–8%-át az erre a célra létrejött, komplex szolgáltatást nyújtó pénzmosási szindikátusok végzik.

A beazonosított legjelentősebb fenyegetések, bűncselekménytípusok:

– pénzhamisítás (a leggyakoribban hamisított euro a 20, és 50 címletű euro)
– számítógépes bűnözés (malware, ransomware, bankártyacsalás, fizetési csalás, online szexuális kizsákmányolás)

Az információlapú társadalomban az adat, mint az egyik legfőbb érték válik a bűnözők első számú célpontjává.

Több esetben belső alkalmazottakat használtak fel a szervezett bűnözői csoportok, hogy belső, védett adatokhoz hozzájussanak. A felhő alapú szolgáltatások könnyű hozzáférést biztosítanak szolgáltatásokhoz, amelyek segítségével számítógépes támadást lehet végrehajtani. A számítógépes támadások nemcsak a magánszemélyeket, de vállalatokat, kritikus infrastruktúrákat, a kormányzatot is veszélyeztetik. A számítógépes támadásokkal hatalmas mennyiségű személyes adathoz lehet hozzáférni, amelyet későbbi csalásoknál, zsarolásoknál fel lehet használni.

– online szexuális gyerek kizsákmányolás (hagyományos módú, az áldozat saját maga generálta, szexuális zsarolás)

– bankkártya csalás (bankkártya jelenlétet igénylő, bankkártya adatokkal visszaélés)

– illegális drog előállítás, kereskedelem

Az EU-ban évente 24 billió euro profit keletkezik a szervezett bűnözői csoportoknál az illegális drogkereskedelemből, ezért a szervezett bűnözői csoportok több, mint 1/3-a foglalkozik ezzel. Az ilyen szervezett bűnözői csoportok több, mint 75%-a többfajta droggal is kereskedik. Az illegális drogkereskedelemhez más bűncselekmények is kapcsolódnak, mint áruhamisítás, emberkereskedelem, illegális migráns csempészet. A drogot fizetési eszközként is használják egymás között a szervezett bűnözői csoportok.

Egyre jelentősebb az online piacok használata, A Darknet mára kulcs hirdetési felületté vált, mivel az anonimitás és a kryptovaluták használata csökkenti mind az eladó, mind a vásárló beazonosításának lehetőségét a rendvédelmi szervek részéről.

Az illegális drogpiac trendjei:

- a drogpiac legdinamikusabban fejlődő termékei továbbra is a szintetikus drogok (az elmúlt 5 év alatt 419 új pszichoaktív szert jelentettek az EU-ban 2017-ig)*
- a Darknet vált az online drogpiac kulcs színterévé*
- technológiai innovációkat és kifinomult módszereket alkalmaznak, hogy a profitot maximalizálják*
- Líbia vált az illegális kannabisz piac új elosztóhelyévé (a Földközi tengeren keresztül)*

A kannabisz továbbra is a legszélesebb körben elterjedt drog az EU-ban. A növényi alapú kannabisz elterjedtebb a hasissal szemben. Az EU-ban Hollandiából származik a legtöbb kannabisz, aminek növekedése várható a kifinomultabb termesztési módszerek hatására. Az EU-n kívülről Albániából, Marokkóból és Líbiából érkezik a legtöbb kannabisz.

A kokain alapvetően továbbra is Kolumbiából, Peruból és Bolíviából érkezik hajókon, konténereken keresztül az EU-ba. A kokaintermelés jelentős növekedése tapasztalható Kolumbiában, aminek következtében az EU-ban is növekedett az illegális kereskedelem forgalma. A kokainszállmányok főként Spanyolországban, Hollandiában és Belgiumban lépnek be az EU területére. A legtöbb szervezett bűnözői csoport érintett a kokainkereskedelemben. Évente 5,7 billió euró profitja származik a szervezett bűnözői csoportoknak az EU-ban az illegális kokainkereskedelemből.

A herointermesztés hagyományos fellegvára Afganisztán és Pakisztán. A heroin főként az un. balkán útvonalon érkezik az Európai Unió területére. Ezenkívül létezik a Kaukázuson keresztüli északi útvonal és az Afrika megkerülésével hajókon érkező déli szállítás is. Hollandia továbbra is a fő elosztó központja a heroinnak Európában. A heroin előállítás az EU-ban ritkán tapasztalható, de a keresletnövekedés és a szállítás lehetséges akadozásának hatására a közeljövőben várható, hogy heroinlaborok kerülnek létrehozásra az EU-ban.

A szintetikus drogok egy részének előállítás az EU különböző tagállamaiban történik. A metamfetamint Lengyelországban, Szlovákiában és Csehországban állítják elő legnagyobb mennyiségben, az amfetamint Lengyelországban, Hollandiában és Belgiumban, a metyldioxy- metamfetamint (MDMA) Hollandiában és Belgiumban állítják elő. Hollandia és Belgium a szintetikus drogok legnagyobb előállítója és forgalmazója az EU tagállamai, az USA, Ausztrália és Törökország irányába. A szintetikus drogok előállításában és forgalmazásában érintett szervezett bűnözői csoportok rendkívül rugalmasak és jelentős anyagi erőforrásokkal rendelkeznek, hogy új szintetikus drogokat állítsanak elő a piaci kereslet és a jogszabályi környezet változásai hatására. A jövőben várható, hogy a metamfetamin termelés más tagállamokban is jelentősen emelkedni fog, különösen ott, ahol az amfetamint termelés már jelen van. A kábítószer prekursorok és kémiai anyagok fő forrása továbbra is Kína és kisebb mértékben India marad.

– Környezetkárosító bűncselekmények

A környezetkárosító bűncselekmények elkövetése egyre növekvő mértékben tartozik a szervezett bűnözői csoportok portfóliójába. Az illegális hulladékkereskedelemben érintett bűnözői csoportok a legális hulladékkezelési tevékenységekre építve hajtják végre. A tevékenység egyre komplexebbé válik és nagyon nehéz észlelni és felderíteni, a legális hulladékkezelés mellett. Az illegális hulladékkezelés tipikusan hamis okmányok felhasználását is jelenti. A jövőben egyre nagyobb arányban várható a szervezett bűnözői csoportok jelenléte ezen a területen.

– Veszélyeztetett fajok, példányok illegális kereskedelme

A szervezett bűnözői csoportok az Európai Uniót tranzit területként használják a veszélyeztetett fajok, ritka példányok illegális kereskedelmében. A szállítmányok végpontjai Ázsiában és Észak-Amerikában találhatóak. Az EU-ban működő szervezett bűnözői csoportok kis százaléka foglalkozik ezzel a speciális illegális kereskedelmi területtel, de a jövőben várható számuk emelkedése.

– Adócsalások

Az alkohol, cigaretta, ásványi olajok kereskedelme során a szervezett bűnözői csoportok kihasználják az eltérő tagállami adóztatási szabályokat, és nem fizetik meg a forgalmi adót, hamis szállítási okmányok felhasználásával. Az üzemanyaghamisítás aránya növekvő terjedelmet mutat. A szervezett bűnözői csoportok főként az alap, finomítatlan olajat hamisítják ún. designer olajként. Ez a tevékenység nagy kémiai szakértelmet igényel.

– Befektetési csalások (főbb módszerei: piramis csalások, nem létező vagy kis értékű alapok vásárlására rávétel, magas hozam ígérete rövid időn belül és az összeg eltüntetése)

A befektetési csalásokkal a szervezett bűnözői csoportok rendkívül magas profitot tudnak elérni. 2015-ben egy Németországban, Portugáliában és Spanyolországban működő piramis rendszerű, főként zenei megosztással foglalkozó szervezett bűnözői csoport tevékenységének sikeres nyomozása során a rendvédelmi szervek szakértői becslései alapján több, mint 3 billió euro profitot értek el.

– Szellemi tulajdon elleni bűncselekmények

– Szervezett vagyon elleni bűncselekmények

A szervezett vagyron elleni bűncselekményeket elkövető bűnözői csoportok tipikusan Nyugat-Európa és Észak-Európa jó életszínvonalú társadalmában működnek. Sok esetben a nyomozó hatóságok csak kisebb súlyú bűncselekményekként kezelik a vagyron elleni bűncselekményeket, anélkül, hogy beazonosítanák a bűncselekmények elkövetéséért felelős szervezett bűnözői csoportokat. Az érintett tagállamokban egyre növekvő mértékben tapasztalható a szervezett betörések és lopások, amelyeket nem csak magánlakások, hanem üzletek, irodák tekintetében követnek el. Továbbá egyre gyakoribbak a pénzkezelést folytató üzletek, ékszerüzletek, ATM-ek ellen elkövetett rablások.

– Illegális migráns csempészet

Az EU-ban működő szervezett bűnözői csoportok legjövödelmezőbb üzletága lett az illegális migránsok csempészete az illegális drogkereskedelem mellett. A szervezett bűnözői csoportok kihasználják a migrációs krízist és nemzetközi migráns csempész hálózatokat működtetnek a már létező infrastruktúrájukra építkezve. Az Europol adatai szerint a migráns csempészetben 122 ország állampolgárai érintettek. A migráns csempész hálózatok erősen támaszkodnak a közösségi médiára, ahol hirdetik tevékenységüket. A migráns csempészetben résztvevő szervezett bűnözői csoportok más bűncselekményeket is elkövetnek, mint drogcsempészet, illegális áruk kereskedelme, vagyron elleni bűncselekmények. A migráns csempészethez szorosan kapcsolódik a dokumentumok hamisítása is.

– Emberkereskedelem

Az illegális migránsok csempészete növekvő számban eredményezi az emberkereskedelem potenciális áldozatainak számának növekedését. A sebezhető, kihasználható, egyedül érkező felnőtt és gyerekkorú migránsok könnyen válnak az emberkereskedők áldozataivá ígéretnek vagy kényszer hatására. Az emberkereskedelemmel foglalkozó bűnözői csoportok sejtyszerűen épülnek fel.

– Illegális fegyverkereskedelem

A proliferáció és az illegális fegyverkereskedelem növeli annak kockázatát, hogy az EU területén terrorista csoportok lőfegyverrel kövessék el tevékenységüket. A szervezett bűnözői csoportok egy része fegyvereket biztosít szolgáltatásként terrorista személyek részére. Egyre növekvő mértékben elérhetőek illegális online platformokon – mint a Darknet – a lőfegyverek. A háborús és konfliktus zónák potenciális forrásai az illegális fegyverkereskedelemnek.

Összegzésképpen megállapítható, hogy az EU területén működő szervezett bűnözői csoportok a működési tevékenységük során rendkívül rugalmasan alkalmazzák a technológiai újdonságokat. Az illegális áruk és szolgáltatások online kereskedelme a közeljövöben meghaladhatja a hagyományos módú illegális áruk és szolgáltatások kereskedelmét. A jövőben a kiberbűnözés, az illegális drogkereskedelem, az illegális migráns csempészet és emberkereskedelem, a környezetkárosító bűncselekmények valamint a szervezett vagyron elleni bűncselekmények jelentik a szervezett bűnözői csoportok legjelentősebb működési területeiket és egyben a rendvédelmi szervek bűnügyi hírszerzésének a legfontosabb irányait.